

Koldingbogen

ÅRSTAL:	2009
FORFATTER:	Tove Hald Jepsen, Bente Vilandt
TITEL:	Fra børnehavelærerinder til pædagoger.
KORT RESUME:	Udviklingen i børneinstitutioner i Kolding siden 1960erne.

FRA BØRNEHAVELÆRERINDER TIL PÆDAGOGER

AF TOVE HALD JEPSEN OG BENTE VILANDT

Vi er to børnehavelærerinder, nu kaldet pædagoger, årgang 1969, der i forbindelse med vores 40 års jubilæum har husket tilbage og indsamlet erindringer fra nogle af vores kammerater fra seminarietiden. Gennem vores historier vil vi også fortælle noget om børnenes historie i Kolding.

Kolding Børnehaveseminarium blev indviet i 1964, og der blev optaget 22 unge piger. Seminariet var beliggende i den tidligere Købmandsskoles bygninger på Haderslevvej 36. I 1960 var der 34.914 indbyggere i Kolding Kommune, og der var 7 børnehaver, 2 vuggestuer og 2 fritidshjem. En voldsom vækst i antallet af børneinstitutioner op gennem 1960erne og Folkeskoleloven fra 1961, der gav kommunerne mulighed for at oprette børnehaveklasser, medførte et øget behov for at udanne børnehavelærerinder.

For at blive optaget på Børnehaveseminarium skulle ansøgeren være fyldt 20 år, og ud over at have en studentereksamen, realeksamen eller folkeskoleuddannelse også have været ansat i et job med husligt arbejde i mindst 6 måneder. En forpraktik af mindst 6 måneders varighed i en anerkendt børneinstitution var en absolut forudsætning. Karakteregenskaber som udadvendthed og selvstændighed var væsentlige ved optagelsen.

Forstander Inger Jensen, senere gift Juul,

søgte gennem samtaler at danne sig et personligt indtryk af ansøgerne forud for optagelsen til den dengang 2-årige uddannelse.

Når vi nedenfor beskriver, hvordan ånden var i nogle børnehaver i Kolding i slutningen af 1960erne, er det fordi rigtig mange mennesker i dag selv har oplevet, hvordan daginstitutioner fungerer. Det kan bruges til at sammenligne synet på børn og personale for 40 år siden og i dag.

SØGADES BØRNEHAVE

Børnehaveklasseleder Tove Hald Jepsen fortæller:

Som efternøler i en familie med fire børn, voksede jeg op næsten som enebarn. Da jeg blev 12 år, havde mine voksne søstre fået børn, og det var altid en fornøjelse at lege med de små, når de kom hjem på besøg.

Dengang spurgte man altid børn: "Hvad vil du være, når du bliver stor?" Det havde jeg ikke tænkt nærmere over. Mine søstre sagde, at jeg ville egne mig som børnehavelærerinde. Jeg vidste ikke, hvad det var – vi havde ingen børnehaver i min fødeby – men det skulle da nok passe, når de sagde det.

Da jeg blev ældre, begyndte jeg at undersøge muligheden for at blive børnehavelærerinde, og fandt ud af, at man skulle på Børnehaveseminarium. Men nogle kriterier skulle

opfyldes, før man kunne blive optaget. Der krævedes de obligatoriske 7 års skolegang. Man skulle ½ år i huset hos en familie, der havde mindre børn, og endvidere skulle man i forpraktik i en børnehave. Seminarietiden varede 2 år, hvor pensum var delt på teori og 4 praktikperioder.

Jeg besluttede mig for, at det var det, jeg ville vælge som min levevej, og skulle så efter endt realeksamen finde mig en plads i huset hos en børnefamilie. Jeg kom i huset hos damefrisør fru Clausen på Agtrupvej i Kolding. I hjemmet var der to døtre på henholdsvis 7 og 1½ år.

Da jeg skulle fæstes, havde jeg min mor med, da jeg var til samtale. Min mor sagde til fru Clausen: "Tove kan ingenting". Mærkelig nok fik jeg alligevel pladsen og en løn på 325 kr. om måneden. Da den første måned var gået, og det blev lønningsdag, fik jeg udbetalt 350 kr., for fru Clausen syntes, jeg kunne mere, end min mor havde givet udseende af. Jeg spurgte mor, hvorfor hun havde gjort mig så ringe, og hun svarede: "Man skal ikke rose sine børn, så kommer de for højt op". Fru Clausen ville gerne beholde mig i huset yderligere ½ år, og da jeg var blevet meget glad for specielt det yngste barn, tog jeg, mod en lønforhøjelse, en periode mere i huset.

Nu skulle jeg i forpraktik. Søgades Børnehav søgte en forpraktikant, og jeg fik stillingen, og påbegyndte mit arbejde 1. november 1964. Børnehaven var normeret til 60 børn, fordelt på 3 stuer. Lederen hed frøken Dahl. Hun var en "ældre ugift kvinde" af ubestemmelig alder, men jeg var ung nok til at mene, at hun var meget gammel. Frøken Lis havde de små. Frøken Fritze havde de mellemstore, og frøken Grethe de store børn. Der var en

forpraktikant tilknyttet hver stue, og jeg var heldig at komme til frøken Lis.

Det var meningen, at vi som forpraktikanter skulle være en del af "stuen" og lære faget ved at se, hvordan det uddannede personale arbejdede. Vi skulle dog også gøre rent. I Søgade var rækkefølgen byttet om, vi var hovedsageligt ansat som rengøringspersonale. Der var i institutionen et meget stort gangareal, hvor væggene var malet højrode i et par meters højde. Hver dag skulle disse vægge aftørres med en støvklud. Vi vaskede gulve, vaskede op, fejede osv. Jeg kan huske, at jeg tænkte: "Det bliver dejligt, når det bliver min tur til at bede en forpraktikant om at feje gulv. Men ak – da jeg havde fået uddannelsen, var jeg blevet overhalet af 68er bølgen, hvor man bestemt ikke kunne tillade sig at bede en uudannet feje et gulv – det gjorde man selv.

På det tidspunkt var nogle faggrupper begyndt at holde fri om lørdagen. Det bevirkede, at der ikke kom så mange børn i børnehaven den dag, og derfor havde vi en turnus, hvor vi skiftedes til at møde på arbejde. Disse arbejds-lørdage var specielle, idet de i vores børnehav blev brugt til, at vi skulle afvaske alt træværk, skabe, senge, borde og stole i petroleumsvand for at undgå ormeangreb. Hænderne lugtede af petroleum længe efter.

Frøken Dahl havde jo oplevet krigen og var vedblevet at være sparsommelig. Hun gemte alle gummibånd, der kom inden for hendes rækkevidde. Små stumper snor af forskellige slags blev bundet sammen, så de kunne genbruges til at binde om en pakke.

På særlig kolde dage om vinteren ville hun gerne glæde personalet, især de voksne, der opholdt sig på legepladsen, ved at servere en kop varm kaffe at varme sig på. På køkken-

Børn fra Søgades Børnehave i gang med julepynt og julegaver, julen 1964. Foto: P. Thastum.

bordet stod en skål med kaffegrums. Den havde stået der en tid. Hun skrabede det øverste lag mug af, lagde resten af grumsen i en kasserolle, tilsatte to teskefulde friske kaffebønner og gav det et opkog. Dette bryg blev siet i en kaffekande og hældt på kopper. Derefter sagde hun: "Frøken Tove, vil De være venlig at servere en kop kaffe for personalet. Tag dem på legepladsen først". Der kom optøede pletter i sneen der, hvor legepladsvagterne nødvendigvis måtte hælde kaffen bort. Alle vidste, hvordan den var lavet.

Køkkenet i huset var så stort, at der var plads til, at børnene kunne spise dernede. Ef-

ter måltidet var det forpraktikanternes arbejde at vaske op. Jeg har aldrig været ked af at tage en opvask, men jeg kunne ikke forstå, at tallerkenerne vedblev at være lidt slimede, selv efter jeg havde været over dem med børsten. Men en dag forstod jeg. Flasken med opvaskemiddel var blevet tom, og jeg bad frøken Dahl om en ny. "Ja", sagde hun, hældte en sjat i, fyldte op med vand og sagde: "Værsgo, spar nu ved det".

Så nærmede julen sig, og frøken Lis ville gerne klippe en nissemand med børnene. Hun bad mig gå ned til frøken Dahl og bede om 5 stk. rødt karton fra det aflåste depot. Jeg

fremkom med min anmodning, men blev bedt om at gå tilbage til frøken Lis og spørge, om jeg kunne komme tilbage til frøken Dahl og fremvise den skabelon, som frøken Lis påtænkte at lade børnene klippe efter. Så kunne frøken Dahl bedømme, om det var passende at bruge kartonen til dette formål.

Den 1. december skulle vi forpraktikanter lave en opstilling i de "mellemstores" stue, med 60 stole i en stor rundkreds. I den ene ende stod klaveret, som frøken Grethe kunne spille på, og modsat hende, der jo sad med ryggen til, sad frøken Dahl. Alle vi andre voksne sad på de små stole, med vore respektive poder omkring os, de nærmest, der havde sværest ved at sidde stille. Seancen kunne begynde. Jeg sad med mine lange ben strakt frem for mig. Frøken Dahl tog et vue raden rundt og sagde: "Frøken Tove. Vil De være så venlig at sætte benene rigtigt!" Det var så pinligt, at jeg kan huske denne fornemmelse af skam, nu over 40 år efter. Jeg rettede skyndsomst benene ind til en vinkel på 90 grader, og så begyndte en lige så uforglemmelig oplevelse.

Frøken Dahl reciterede hele bogen Peters Jul med ledsagelse af alle fagterne: Jeg glæder mig i denne tid (hænderne gnider mod hinanden). Nu falder julesneen hvid (fingrene spiller i en nedadglidende bevægelse). Så ved jeg julen kommer (løftet pegefinger). Min far hver dag i byen går (pegefinger og langemand "spadserer"). Og når han kommer hjem, jeg står osv. Det var mesterligt. Alle 60 børn var opslugte og dybt koncentrerede.

Så nærmede fastelavn sig, og det var et kapitel for sig i Søgades Børnehavn. Alle børn skulle have en hovedbeklædning på, som vi forpraktikanter havde lavet. Vi måtte til dette

formål boltre os i papirvarer, karton, silkepapir, tapet, crepepapir og glanspapir uden at spare, og kun fantasien kunne sætte grænser for produktionen. Vi måtte ikke sidde på stuerne, men vi tre unge piger skulle sidde i kælderen og klippe. Skulle vi tage et mål til en politikasket, måtte vi gå op på stuen, måle det respektive barn, gå i kælderen igen og fortsætte. Vi lavede kyser med bindebånd, høje hatte, klovne, prinsesser, hofdamer, brandmænd osv. Vi fik aldrig at vide, hvorfor vi ikke måtte sidde sammen med børnene og arbejde. Jeg blev i Søgades Børnehavn ½ år.

BØRNEHAVEN PÅ ELIASSENSVEJ

Det var i de år meget svært at blive optaget på børnehaveseminarier i Danmark. Det var blevet et modfag, og kampen om de få pladser var hård og indædt. Mange søgte forgæves flere år i træk

Det forlød, at det ville være gavnligt for en chance for optagelse, hvis man tog på højskole, tog til England som au pair pige eller kom til at arbejde med åndssvage, som det hed dengang. Desværre fik denne betegnelse en uheldig klang. Det var ellers rammende – børnene var svage i ånden, men utrolig stærke på så mange andre områder. Nu kalder man denne gruppe for psykisk udviklingshæmmede.

Jeg tog et sommerkursus på Rønne Højskole og blev derefter ansat i børnehaven på Eliassensvej, der havde plads til 12 åndssvage børn i alderen fra 6 til 13 år. Det var en fantastisk tid. Lederen Kirsten Stuckert og assistenten Kirsten var blændende dygtige. Engagerede, positive og glade mennesker, der med deres livssyn formidlede glæden over arbejdet med disse børn, til mig.

Jeg fik ansvar, ros, vejledning, og deres næsten kærlighed til disse børn farvede arbejdet, så det blev det bedste år i mit arbejdsliv før seminariet. Alle institutioner tog dengang på sommerlejr med deres børn. Børnehaverne på Eliassensvej og Hertug Abelsvej, der havde samme klientel, fulgtes ad på lejr. Vi var af sted i 14 dage, og det var en dejlig tid. Vi gik ture, børnene legede på stranden, og alle fik en masse frisk luft og motion. Vi kom hjem med en flok glade og slankere børn. Jeg var så

heldig, at jeg i sommerferien mellem 1. og 2. år på seminariet blev spurgt, om jeg igen ville med denne børnehave på lejr. Jeg sagde straks "Ja tak", og tænkte: "Og så får jeg endda løn for at være her". Jeg var overbevist om, at jeg efter seminarietiden ville arbejde blandt denne gruppe mennesker – men sådan kom det ikke til at gå.

Tilfældighedernes spil gjorde, at jeg blev børnehaveklasseleder, og det har jeg aldrig fortrudt.

Børnehaven på Eliassensvej. Kirsten Stuckert og nogle af børnene ved indvielsen i februar 1965. Foto: P. Thastum.

KOLDING BØRNEHAVESEMINARIUM

I foråret 1967 ansøgte jeg om optagelse på Kolding Børnehaveseminarium. Jeg kom fra Lunderskov, så det var bekvemt, at jeg kunne bo hjemme, mens jeg læste. Ansøgningen skulle også indeholde en levnedsbeskrivelse, og hvis man kom i betragtning, skulle man til en personlig samtale med rektor, Inger Jensen. Jeg blev indkaldt til samtale, og jeg kan huske, jeg mødte op i en sort spadseredragt og hvid skjortebluse. Det var en bemærkelsesværdig oplevelse. Da samtalen var slut, og jeg stod ude på gangen, følte jeg, at Inger Jensen havde set hver krog af mit indre. Hun læste ens personlighed gennem denne relativt korte samtale, og jeg havde en ubehagelig fornemmelse af, at hun vidste alt om mig, også det man helst vil holde for sig selv.

Og hendes intuition fornægtede sig ikke. Jeg blev optaget, og da jeg mødte mine medstudenter, kunne jeg konstatere, at sjældent havde jeg set en mere broget forsamling. Vi var et repræsentativt udsnit af den danske befolkning, der til fulde afspejlede den befolkningsgruppe, vi ville komme til at møde i vort senere arbejdsliv. Vi blev dimitteret i juni 1969 og var det 4. hold børnehavelærerinder, der fik afgangseksamen fra Kolding Børnehaveseminarium.

BØRNEHAVEN PÅ HADERSLEVVEJ

Støttepædagog Bente Vilandt fortæller:

Vi var 2 forpraktikanter i Haderslevvejs Børnehave til at lave alt mulig praktisk arbejde. Børnehaven var opdelt med de 3-årige på én stue. Det var i øvrigt en gennemgangsstue, hvor den mellemste aldersgruppe skulle pas-

Fra åbningen af Børnehaveseminarieret i september 1964. Fra venstre seminarieforsøger Inger Jensen, socialinspektør Andreas Sørensen og skoleinspektør Gunnar Slot. Foto: P. Thastum.

sere hver gang, de skulle på toilettet eller i garderoben. Omgangstonen var formel, vi skulle sige "De" til lederen, fru Bringø, og "De" til hinanden, når hun var på stuen. Børnene kaldte os "frøken". Det der med "frøken" havde vi det lidt sjovt med, for da den første mandlige forpraktikant i Kolding blev ansat i Vifdam Børnehave sommeren 1967, kaldte børnene ham for "frøken Kurt".

Børnehavelederen, fru Bringø, boede på 1. sal oven over børnehaven. Det var kutyme, at de uddannede børnehavelærerinder holdt pause for sig. Jeg husker, at da den anden forpraktikant gik sygemeldt, var jeg alene om alt, følte jeg. Jeg blev sat til at pudse vinduer på 1. sal og skulle stå delvis ud over en altan. Det var for meget, for jeg havde højdeskræk, men jeg turde ikke sige nej og endte med at bryde grædende sammen og rystede over det hele. Så slap jeg for vinduespudsningen, men samtidig lærte jeg også en hel del om at kunne sige nej. Det var bare begyndelsen til at lære at kunne sige både til og fra, som der i høj

grad har været brug for siden i de 40 år inden for faget.

Jeg havde tidligt en fornemmelse af, at der var en nøje sammenhæng mellem de mange konflikter og det alt for trange rum, de 24 6-7 årige børnehavebørn opholdt sig i. Det er senere blevet dokumenteret gennem forskning, at "antallet af konflikter med børn er omvendt proportional med arealets størrelse". Det var denne øgede viden om børns behov for plads at lege på, der op gennem 80ernes og 90ernes økonomiske besparelser førte til adskillige arbejdsnedlæggelser.

KOLDING BØRNEHAVESEMINARIUM

I 1967 havde Børnehaveseminariet fået 2 spor, og vores årgang kunne begynde. Vi var nogle stykker, der grinede, da vores forstander holdt en formanende tale om, at vi gjorde kloge i ikke at få børn under uddannelsen. Vi skulle nå meget på de 2 år, uddannelsen varede. Seminariet skulle give os de nødvendige kundskaber og praktiske færdigheder. Der blev samtidig lagt vægt på, at uddannelsen udviklede elevernes personlighed, så de blev sig pædagogisk og socialt ansvarsbevidste.

Halvdelen af min uddannelse var praktik. I min første praktikperiode var jeg havnet i en børnehave, der havde en meget myndig leder. Hun sendte sedler ud til personalet, hvis hun skulle have dem ind til samtale på sit kontor. Jeg havde nok taget seminariets ord om personlig udvikling for pålydende, det medførte, at jeg i min førsteårsudtalelse fik påskrevet: "Er for selvstændig af en 1. års elev at være". Det tog jeg dog som et klap på skulderen for at være på rette vej. For det var jo i årene 1967-69, at der rullede en bølge af opbrud på

uddannelsesinstitutionerne over hele landet. Vi tog næsten alle "mand" (kvinder) til København og gik i vores livs første demonstrationsoptog med bannere, hvor "Kolding Børnehaveseminarium" protesterede mod undervisningsminister Helge Larsen og hans skolepenge – vi skulle dengang betale 100-150 kroner om måneden for at gå på seminariet. Under demonstrationen sang vi "Den lille frække Frederik", men i fjernsynet blev vist klip, hvor nogle demonstranter sang "Internationale" – sådan kunne "vores første demonstration" også vises for familien Danmark. Det var dengang, pædagoger blev skåret over én kam for at være "meget venstreorienterede". Det renommé har vi seriøst arbejdet på at ændre i de 40 år og frem til i dag, hvor uddannelsen varer 3½ år, og hvor der er rig mulighed for overbygning af forskellige diplomuddannelser. Skolepengene blev dog afskaffet.

At årene 1967-68 var år med opbrud og oprør mod autoriteterne kunne ses på alt. Rigtig mange af os gik fra at være pæne piger til at springe ud i batikfarvet tøj, valgte at sidde i rundkreds på gulvet til møder, turde gå på en talerstol og diskutere. Vi gjorde nok livet på seminariet mere uforudsigeligt end tidligere studerende. Enkelte gange nedlagde vi undervisningen og invaderede forstanderens kontor for at få mere indflydelse på undervisningen og få mere frihed.

Vi var også en meget kreativ gruppe, der udsmykkede den gamle købmandsskolebygning med Love og Flower Power. Formningslærer og dramalærer Karna List var med os hele vejen. Karna var en lærer, der stillede store krav om seriøst arbejde, men samtidig fik mange stille piger til at turde udfolde sig i dramaundervisningen. Karna havde brede

kontakter og skaffede mange progressive gæstelærere til seminariet, f.eks. den svenske teaterpædagog Elsa Olenius, der fik os til at turde improvisere i "skabende dramatik". Vi har en artikel fra et foredrag med "provolæreren" Bo Dan Andersen, hvor han bl.a. siger: "Når børnene ikke selv får lov til at bruge deres fantasi, skal de hele tiden have nyt udefra. Dermed opdrager vi også vore børn til at blive dårlige forbrugere". Artiklen er ledsaget af et foto med dybt lyttende kvindelige studerende, flere sidder med pibe i munden og en øl i

hånden! Teaterlederen Arne Skovhus fra Fiolteatret var manden, der fortalte om det politiske teater. Arne Skovhus' baggrund som uddannet socialarbejder og hans eksperimenterende teater med narkomaner gav mange studerende en ordentlig rystetur og diskussioner, hvor vi virkelig fik noget at tænke over.

Apropos normer sidst i 60erne fortæller børnehaveklasseleder Susanne Laustsen fra Nordborg, at i hendes praktiktid i en børnehave i Fredericia var det forbudt at gå i lange bukser, og jeg husker, at jeg blev nægtet ad-

Børnehaveseminariets elever lytter her til Bo Dan Andersens foredrag i april 1968. Foto: P. Thastum.

gang til den daværende restaurant Western Saloon i Jernbanegade, fordi jeg var iført cowboybukser til trods for, at jeg var i selskab med rektor Inger Jensen og underviser læge Lisbeth Mogensen. Hele gruppen fra seminariet forlod stedet. Kolding var ikke København.

PRAKTIK PÅ SCT. MICHAELS SKOLE

Susanne Laustsen fortæller:

Jeg havde en kort praktik i børnehaveklassen på den katolske Sct. Michaels Skole. Den tid husker jeg som meget stressende. Børnehaveklasselederen skulle selv ordne alt og være klar, når børnene kom ind om morgenen, så hun begyndte ½ time før, end det ringede ind. Efter skoletid skulle hun rydde op og planlægge næste dag. På det tidspunkt tænkte jeg, at det ikke var et job for mig, selv om arbejdstiden var kortere. Men det var også et ensomt job! Det kan jeg grine af i dag, 40 år efter, hvor jeg de sidste 28 år har været børnehaveklasseleder i Nordborg. Sikke en udvikling, der er sket fra at gå i børnehaveklasse i 2½ time til i dag, hvor børnene måske går i skole i 5 timer eller i heldagsskole. Dengang måtte børnene ikke lære bogstaver, nej det var bare en børnehave, der var flyttet over i skolen. Nu kan de nærmest ikke lære nok!

I begyndelsen var der ingen forældresamtaler, hvor man i dag har 2 samtaler og 1-2 forældremøder. Inden for de sidste 2 år er elevplanerne kommet til, som skal sendes hjem til forældrene 2-3 dage inden samtalen. Der er også årsplaner, som vi skal lave for børnehaveklassen og indskolingsteamet. Det har betydet, at en børnehaveklasseleder i dag overvejende er ansat på fuld tid. Pr. 1. august 2009 bliver børnehaveklassen obligatorisk i hele

Sct. Michaels Skole var pioner i oprettelse af børnehaveklasser i Kolding. Foto fra april 1966 af P. Thastum.

landet, 40 år efter, at vi er blevet uddannet og er ved at gå på efterløn!

BØRNEHAVEN HERTUG ABELSVEJ

Bente Vilandt fortæller:

Efter eksamen i sommeren 1969 havde jeg sagt ja til at blive konstitueret leder i Børnehaven Hertug Abelsvej for udviklingshæmmede. Jeg var endnu ikke fyldt 22 år. I børne-

Børnehavelærerinderne efter eksamen fra Kolding Børnehaveseminarium 1969.

haven var der 12 børn mellem 3 og 15 år med alle mulige udviklingsproblemer: mongoler, blinde, spastikere, børn, der ikke kunne gå, og børn, der måtte mades. Der var ingen tekniske hjælpemidler til at løfte børnene. Vi var 2 uddannede og 1 forpraktikant. Hver dag blev disse 12 børn hjulpet og stimuleret i dette lille træhus på 72 kvadratmeter. Men atmosfæren var varm og det faglige niveau højt. Efter perioden som konstitueret leder blev jeg assistent og var senere som leder med til at flytte børnehaven fra Hertug Abelsvej og etablere en ny på Holbergsvej. Trods forældres og personales store arbejde for bedre fysiske rammer, gik der 15 år, inden Børnehaven

Mælkebøtten blev åbnet, men da var jeg for længst ude i andet arbejde.

STØTTEPÆDAGOG I VIFDAM BØRNEHAVE

Jeg vil beskrive, hvad der har betydet mest for mig i de 40 år, der er gået. Arbejdet som støttepædagog ved Kolding Kommune og tiden som tillidsmand og fællestillidsmand har været det helt store, meningsfulde omdrejningspunkt. Ændringerne i samfundet har været kolossale: Opbrud, forandring, ny viden og teknik, ændrede moral- og familieforhold – alt sammen noget, man har fået tæt ind på li-

vet, når man arbejder med børn og børnefamilier. Krav om omstillingsparathed og videreuddannelse har været forudsætninger for at kunne bevare den store glæde ved arbejdet. Det er ikke nok "at kunne lide at arbejde med mennesker". Jeg husker, at vores praktikleder på seminariet, Lene Poulsen, havde sin egen måde at fortælle os, at vi skulle være psykisk sunde for at kunne holde til mange års arbejde: "Man kan ikke blive balletdanser med et træben, og man kan ikke blive pædagog, hvis man har psykiske problemer".

Ansættelse som støttepædagog og senere stuepædagog i Vifdam Børnehave blev udslagsgivende for mig. Ruth Speedtsberg var leder den gang. Vifdam var en selvejende institution, og vi ansatte blev inspirerede til at være fagligt aktive og stå frem på leder- og tillidsmandsmøder. Baggrunden var det engagement, Ruth Speedtsberg havde lagt i Dansk Børnehaveråd og senere i BUPL's stiftelse 1973. Ruths kongstanke var fri, synliggjort pædagogik, hvor forældrene blev meget inddraget. Hendes humanistiske holdning og tanken om ordentlighed og frihed under ansvar gav mig afsæt til at blive tillidsmand og senere fællestillidsmand for byens integrerede institutioner.

FÆLLESTILLIDSMAND

De første par år var jeg frivillig fællestillidsmand, men fik senere med hjælp fra BUPL forhandlet 3 timer hjem til arbejdet om ugen. Funktionen som fællestillidsmand blev gradvist udvidet til at omfatte flere personer. I dag er der 2 fællestillidsrepræsentanter i Kolding ny storkommune med omkring 80.000 indbyggere, én fuldtidsansat, der varetager alle

institutioner undtagen Koldings SFO'er. Til SFO'erne er der ansat én fællesrepræsentant på 22½ time ugentligt. Fuldmægtig ved Kolding Kommune Karin Øllegaard Nielsen oplyser, at antallet af institutioner i dag er vokset til:

3 vuggestuer med i alt 127 børn
33 børnehaver med i alt 2334 børn
17 integrerede institutioner med i alt 1528 børn
25 SFO'er med i alt 3370 børn plus 70 fritidsbørn fra de integrerede institutioner
8 klubber med 218 pladser og
en dagpleje med 1800 pladser.

I min dagbog har jeg noteret, at vi i 1990 forhandlede bruttonormering med Kolding Kommune – kommunen havde lagt op til en besparelse på daginstitutionsområdet på 16 mio. kroner. De fleste forhandlinger, vi havde i BUPL med kommunens repræsentanter, fandt sted i "Det grønne værelse" på Rådhuset. Jeg husker en særlig forhandlingsdag, hvor kommunen havde troet, at vi blev færdige ved 15-tiden – men forhandlingerne trak ud. BUPL havde en faglig sekretær Kaj, der var lynhurtig til at regne konsekvenserne ud, hver gang kommunens folk var kommet med et forslag. Det var første gang, jeg oplevede en bærbar computer i funktion. Forhandlingerne trak ud og varede i 13 timer, og vi havde kun fået frokost! Ved 19-tiden gik nogle af kommunens folk over i rådhusets kantine og hentede Toms skildpadde og andet sødt – ved 21-tiden sluttede vi, og nogle af de samme forhandlere gik over i kantinen og ryddede nogle vaser for blomster, som de tog med hjem til konen, fordi det hele var blevet så sent, og nu var det alligevel weekend! Forhandlingerne mandede ud i en reel besparel-

Demonstration mod besparelser på den kommunale børnepasning i marts 1990. Foto: Ole Friis.

se på 1,8 mio. kroner. Der var så mange bøjninger, at det var svært at gennemskue, men forhandlingerne dannede grundlag for vores bruttonormering fremover.

Den 26. marts 1990 var også en særlig dag. Jeg var med til at lede en stor fyraftens-demonstration mod besparelserne. Foruden ansatte i daginstitutionerne bakkede forældre også op, de tog deres børn med, og vi gik samlet fra Banegårdspladsen op mod Rådhuset, over 1200 mennesker deltog. Ansatte fra Sønderled Børnehave gik forrest i demonstrationsoptøget, de bidrog med glad musik og

fællessang. Det var ved den lejlighed, jeg ved en tale foran Rådhuset gav Koldings politikere "det gule kort" som påmindelse om, at vi mente noget med vores protester mod besparelser i børneinstitutionerne.

Byrådsmødet begyndte kl. 19, dørene til byrådsalen blev åbnet, og vi stod ned ad trapperne og ud på Axeltorv. Med smil og humor var vi mange tillidsrepræsentanter, der i de år prøvede at påvirke politikerne i Kolding Kommune. Vi mødte f.eks. op før budgetforhandlinger om morgenen på Rådhuset for at lade politikerne gå gennem et espalier af bleer

med påskrift om at undlade besparelser på vuggestueområdet. Vi fik snakket med nogle kommunale politikere fra morgenstunden og håbede, at de ville genoverveje deres beslutninger.

Jeg springer frem til oktober 2006. Min tid som direkte faglig aktiv er lagt bag mig. Men i forbindelse med kommunesammenlægningen bebudede kommunen store besparelser, hvilke medførte arbejdsnedlæggelser. Vi sad for første gang samlet med alle vores kollegaer fra de nye kommuner. 724 pædagoger var med i en overenskomststridig arbejdsnedlæggelse. Ved den lejlighed kunne jeg mærke en stærk harme over de vilkår, vi skulle indrette os på i SFO'erne, en følelse af mangel på anerkendelse og forståelse for al den omstillingsparathed vi år efter år havde praktiseret. Besparelser, der igen medførte, at vi ikke kunne yde den omsorg og det forebyggende arbejde for udsatte børn, som vi både skal og gerne vil.

Harmen blev omsat til ord og opfordring fra mig til, at vi måtte vise vores vrede over udsigten til, at der skulle fyres 14 kollegaer på SFO-området. Stor opbakning til demonstrationsoptog og møder foran Kolding Rådhus. De 4 dage, arbejdsnedlæggelsen varede i oktober 2006, medførte, at de udmeldte personalebesparelser på SFO området blev reduceret. Den første dags demonstration var spontan: Der måtte hentes batterier til megafonen på den nærmeste tank, og min egen fløjte blev brugt til at skabe ørenlyd. Den store gevinst var, at sammenholdet mellem pædagogerne i Kolding Storkommune var blevet prøvet af og viste sig at være stort. Vi fik brug for alle de kreative og solide samarbejdsevner, pædagogerne var i besiddelse af ved den store over-

Bente Vilandt med fløjte ved overenskomststrejken i 2008.

enskomststrejke i 2008, hvor Kolding var udvalgt til strejkekommune. Det var ved den lejlighed, farven magenta kom på alles læber. Jeg fik igen brug for fløjten, som var blevet lanceret i oktober 2006. Desuden havde et legetøjsfirma doneret 900 fløjter til os. Den 29. maj gik det største demonstrationstog i nyere tid, over 3000 deltagere, fløjtende gennem byen. Med tilslutning fra mange byer gik vi fra Parkhallen op til Stejlbjerganlægget. Da de forreste i optoget gik op ad trappen til

Stejlbjerganlægget, var bagenden stadig nede ved Rådhuset. Den sidste demonstrant bar et kæmpelangt slæb, der blev kaldt "lønefterslæb", så humoren blev også brugt den dag.

Jeg vil slutte med at fortælle om de tanker, jeg har gjort mig ved de sidste arbejdsnedlæggelser. Nye og ældre kollegaers nedslidning og stresssygdomme har været lagt oven i mine store bekymringer om besparelser på børneområdet, og de vilkår, der konstant er i forandring. Pædagogers vilje til at videreuddanne sig og deres evner til at være omstillingsparate er for mig nøgleordene ved mit tilbageblik på 40 års arbejde med børn i Kolding.

FRIGØRENDE PÆDAGOGIK

Birthe Andersen er gået på efterløn efter 38 år som stuepædagog i en børnehave i Århus området. Gennem hendes beskrivelse kan man følge, hvordan forandringer gradvis har fundet sted i det lille univers, som en børnehave i Danmark er.

Som nyuddannet pædagog startede jeg i 1969 i en selvejende institution med 52 børn fordelt på 3 aldersopdelte stuer. De 3 stuer arbejdede næsten som 3 små børnehaver i én børnehave, og selvom der på alle 3 stuer var en struktureret pædagogik, blev den praktiseret meget forskellig. Stueopdelingen var meget fastlåst, man spurgte f. eks., om man måtte besøge en af de andre stuer, for døren var næsten altid lukket. Vi planlagde altid aktiviteter, både formiddag og eftermiddag, og alle børn deltog uden protester. Forældrene tilkendegav, at det var dejligt med den "fine plan", og at der skete så meget på stuen.

De fleste børnehaver blev i de år ændret

fra aldersopdelte til aldersintegrerede, og det skete også i min institution. Det var en svær proces at komme igennem, men langt om længe fungerede det.

Vi søgte udviklingsmidler og holdt efteruddannelseskurser med seminarier. Det blev en proces, som gav samarbejde med forældre, lærere og studerende. Det udviklede os meget at lære nye metoder at forvalte vores pædagogik på. Derved kunne vi gå fra den strukturerede pædagogik over den frigørende pædagogik til helt at opløse de fastlåste stuer. Vi lod børnene selv opsøge de "legemiljøer", de ønskede, så de havde de bedste betingelser for at få indflydelse på deres hverdag. I praksis medførte den nye struktur, at de stille aktiviteter foregik i den ene ende af huset, og de mere pladskrævende i den anden, dog med mulighed for at flytte rundt på aktiviteterne. Denne nye struktur brød også op med den oprindelige grundtanke med at have en stuepædagog. Børnene fik tildelt en primær pædagog, som havde ansvaret for det enkelte barn og ansvar for funktioner i hele institutionen. Vores børnehave var også med fra starten i at have studerende i praktik i den nye uddannelse.

Sidst i 80'erne begyndte debatten om decentralisering og forældrebestyrelser. Vi synes aldrig, der var ro til det pædagogiske arbejde, for der skete altid noget. Forældrene blev meget bevidste om, hvad der skete i deres børnehaver og havde svært ved altid at forstå, at "alt" ikke kunne lade sig gøre på grund af nedskæringerne. F.eks. var vi i mange år på lejr 2 gange om året, og det var noget, alle syntes var sjovt, men det blev sparet væk. I den tid, jeg har været i børnehaven, har vi skiftet leder 6 gange. De har hver for sig sat deres præg på udviklingen.

Jeg synes, der er sket meget på det pædagogiske område i de 38 år, og jeg har altid været glad for at være stuepædagog i den samme institution.

UDFORDRINGEN MED TOSPROGEDE BØRN

Gerda Buhl, børnehaveleder i Palmeallés Børnehave i Kolding gennem 32 år, indleder sine erindringer med at sige: Fra kuglepen til edb, fra central til decentral styring, fra forældre-råd til bestyrelse, fra heltidsstillinger til del-

tidsstillinger, fra direkte ugentlig forældrebetaling til ledere til kommunal opkrævning.

Der kom krav om, at den enkelte børnehaveleder skulle forhandle løn med personalet, krav til ledere om at udfylde skemaer om arbejdsvurdering mht. sikkerhed, medarbejdersamtaler, forældrekonsultationer, udviklings-skemaer over det enkelte barn og samarbejde med kommunens pædagogiske konsulenter. Gerda fortæller, at det mest udviklende i det pædagogiske arbejde med børnene var arbejdet med målsætninger. Det var de allerede

Børnehavelærerinderne ved 25-års jubilæet for deres eksamen, 1994.

begyndt på i Palmeallés Børnehave, inden der lovmæssigt blev stillet krav om det. De krævende målsætningsdebatter var meget udviklende for hele personalegruppen og medførte bevægelse fra struktureret pædagogik til projektorienteret pædagogik. Man kan blive helt forpustet ved al den opremsning af forskelle på dengang og nu, men det er interessant at forestille sig en institution, hvor kontoret var præget af protokoller og skemaer, og i køkkenet stod forpraktikanterne og vaskede op, fordi der endnu ikke var opvaskemaskine.

Gerda Buhl pointerer, at kommunen har støttet, at hun fik tjenestefri, så hun kunne tage den store efteruddannelse til børne- og familierapeut, samt gav hende mulighed for at supplere denne uddannelse ved at læse psykologi i 2 år i Århus. Alt sammen for at kunne udvikle sig som leder.

I Palmeallés Børnehave har børnegruppen været igennem meget store forandringer de forløbne år, fordi det tilstødende boligområde tidligt var præget af familier med anden etnisk baggrund end dansk. Gerda husker, hvordan de første udenlandske børn, de fik i børnehaven, var vietnamesiske bådflygtninge. Børnene græd meget i starten, de havde jo ikke noget dansk sprog, men de vietnamesiske forældre gjorde meget for at afhjælpe den svære overgang til dansk kultur – selv om de selv havde haft forfærdelige oplevelser i forbindelse med flugten. Integrationen lykkedes, men dengang var der jo også kun én ny kultur, personalet skulle forholde sig til, og de udenlandske børn var ikke mange i antal. Senere kom så de tyrkiske og iranske børn og børn fra Bosnien og Somalia. Personalet lavede små sproggrupper, opfandt meget kon-

krete sprogmaterialer så som ”sprogposer” med helt enkle ting fra hverdagen. Personalet gjorde også tidligt brug af fotos og fotodagbøger for at træne de udenlandske børn i dansk sprog. Gerda husker det materiale, de udviklede i børnehaven som meget detaljeret, og at personalet følte, at de egentlig var forud for deres tid i arbejdet med de tosprogede børn.

Op gennem 1980erne blev arbejdet med de etniske børn sværere. Børnehaven var jo stor, 60 børn, og Gerda havde været vant til at kende alle børnenes for- og efternavne, men som hun fortæller, vidste de på pladsanvisningen undertiden ikke, om det var en dreng eller pige, der skulle have børnehavepladsen, så bare det med navnene var svært. Gerda arbejdede som leder på, at der max. måtte være 15 % tosprogede børn i børnehaven, men da hun i 2004 gik på efterløn, var tallet vokset til 75 %, og udviklingen medførte, at danske forældre valgte børnehaven fra. Det var en frustrerende følelse, når Gerda husker, hvordan personalet forsøgte alt muligt for at integrationen skulle lykkes.

Gerda Buhl slutter med en blanding af mismod og optimisme på pædagogfagets vegne:

Vi har mødt mangel på tillid og anerkendelse i forhold til den store indsats, vi hver dag gør for børn. Forhåbentlig vil det ændre sig fremover.

FRA LEG TIL MÅLRETTET LÆRING

Børnehaveklasseleder Birthe Hørlyck fra Sønderborg fortæller:

I Folkeskoleloven stod der dengang, at børnehaveklassen skulle omhandle leg og andre udviklende aktiviteter. Det tilstræbes at gøre

børnene fortrolige med skolens daglige liv. Meget overordnede bestemmelser som det var op til den enkelte børnehaveklasseleder at tilrettelægge dagligdagen ud fra. Børnehaveklasserne kørte parallelt med de øvrige klasser i indskoling. Der blev lagt vægt på legen, sproglig opmærksomhed, bl.a. "før dansk", som ikke handlede om bogstaver, men mere var baseret på begrebsindlæring og den emneorienterede undervisning. Viste eleverne interesse for bogstaverne, blev de nærmest listet ind af "bagdøren". Dette område hørte til i 1. klasse. Men den naturlige nysgerrighed og sproglige udvikling måtte og skulle ikke stop-

pes, derfor kom bogstaverne stille og rolig ind som en naturlig del af materialesamlingen i børnehaveklassen.

Først i 1980'erne begyndte den samordnede indskoling, børnehaveklasselederne måtte ud fra det udvidede undervisningsbegreb undervise i grupper på tværs i samordnet indskoling. Flere temaer bliver tilrettelagt i samarbejde med kolleger specielt fra 1. klasse, senere blev også 2. klasse koblet på. Dette gav børnene større kendskab til hinanden på tværs af årgangene, og det var bestemt også positivt for læringen i at samarbejde og tage hensyn til kammerater, som var mindre og

1969-holdet ved 40-års jubilæet i 2009.

større end en selv. Lærerne fik også større indsigt i og forståelse for hinandens hverdag.

Da dagspressen i 90'erne skrev meget om, at danske børn var sene læsere, blev der sat ekstra ind på området omkring sproglig opmærksomhed. Ugens lyd/bogstav holdt sit indtog i børnehaveklasserne, vigtigheden af legeskrivning og børnestavning for den videre læseindlæring blev fremhævet og praktiseret. Disse aktiviteter er stadig en vigtig og betydningsfuld del af dagligdagen.

Også matematikken blev en del af dagligdagen både i form af små matematiklege/værksteder og den mere teoretiske del, hvor hver elev har sin egen arbejdsbog.

I 2003 modtog skolerne Undervisningsministeriets Faghæfte 25 om Fælles Mål i Børnehaveklassen. Sort på hvidt blev det her beskrevet, hvilke områder der skulle arbejdes med i børnehaveklasseåret. For den erfarne børnehaveklasseleder var det en bekræftelse på, at det, der tidligere var blevet arbejdet med, stadig var gældende og meget vigtigt. Områderne, der bliver peget på, var: Sprog og udtryksformer, natur og naturfaglige fænomener, det praktisk musiske, bevægelse og motorik, sociale færdigheder samt samvær og samarbejde. Hertil fulgte en undervisningsvejledning om bl.a. overgang fra hjemmet til skolen, overgang fra børnehaveklasse til 1.klasse og videre til SFO, om skole-hjem samarbejdet og klasseforældreråd.

Kommunerne har inden for de sidste år fremlagt forskellige indsatsområder på skolerne, bl.a. ansvar for læring, teamsamarbejde m.v. Eleverne skal lære at sætte sig personlige mål og komme med forslag til, hvad de kan gøre for at nå disse mål. Disse er nu blevet til elevplaner, som forældrene får udleveret før

skole/hjem samtalerne. Efter nogen tid bliver de evalueret med børnene. Porteføljemetoden bliver gennemført allerede fra børnehaveklassen med de vigtigste opgaver og projekter, som eleverne selv er med til at vælge ud og som følger dem resten af skoletiden, den røde tråd i barnets skoleforløb.

Mange børn møder med et lavt selvværd, som kan virke meget bremsende for den fortsatte udvikling. Derfor er det vigtigt, at vi allerede i børnehaveklassen bruger de redskaber, vi har til rådighed for at afhjælpe dette. Derfor bruger vi "den gode stol", hvor hvert barn får lov at sidde, mens kammeraterne på skift fortæller, hvad det pågældende barn er god til. Alle udsagn bliver noteret ned, kommer med hjem og bliver sat i porteføljemappen.

Sidst men ikke mindst er der på flere skoler blevet etableret venskabsklasser til stor gavn og glæde for eleverne i børnehaveklassen. Det er oftest børnehaveklasselederen, som tager initiativet og kontakten til f.eks. klasselæreren i 6. klasse, hvor hver elev får 1-2 venner i børnehaveklassen. Det betyder utrolig meget, især i den første tid, at have en stor ven, man kan følges med, lege med i frikvartererne og sidde sammen med ved morgensamlingerne.

Det er utroligt, når man ser tilbage på arbejdet gennem de sidste 30-40 år. Dengang var børnehaveklassen nærmest en lille isoleret ø midt i skolen, den er så gradvis blevet en del af helheden. En fantastisk indholdsrig, krævende og udfordrende klasse at arbejde i og med. De forskellige pædagogiske strømninger har præget skoledagen på gode og mindre gode områder. Jeg er utrolig glad for at få lov til at praktisere "den anerkendende pædagogik" her på falderebet som børnehaveklasseleder.

Vi har lyst til at slutte vores erindringer med dette digt:

Dagen i dag er en mærkelig dag,
Den er din!
Dagen i går forsvandt ud af hænderne på dig.
Den kan ikke få andet indhold end det du har givet den.
Dagen i morgen har du ikke noget løfte på.
Du ved ikke om du kan regne med at råde over den.

Men dagen i dag er det eneste, du kan være sikker på.
Den kan du fylde med, hvad du vil.
Benyt dig af det.
I dag kan du glæde et menneske.
I dag kan du hjælpe en anden.
I dag kan du leve sådan, at nogen i aften er glad for, at du er til.
Dagen i dag er en betydningsfuld dag.
Den er din.

Undervisning på Børnehaveseminariet i 1965. Foto: N. Lisberg.